

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

філологічний

(назва інституту/факультету)

Кафедра _____ філософії та культурології _____

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Методологія і методи соціальних досліджень

(вказіть назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

обов'язкова

(вказати: обов'язкова)

Освітньо-наукова програма **Соціальне забезпечення**

(назва програми)

Спеціальність **232 – соціальне забезпечення**

(вказати: код, назва)

Галузь знань **23 «Соціальна робота»**

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**

(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))

філологічний факультет

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-науковою програмою)

Мова навчання **українська**

(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники: **Медіна Т. В., канд. соціол.н., доцент**

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів)

<http://philology.chnu.edu.ua/?personnal=%d0%bc%d0%b5%d0%b4%d1%96%d0%bd%d0%b0-%d1%82%d0%b5%d1%82%d1%8f%d0%bd%d0%b0-%d0%b2%d1%8f%d1%87%d0%b5%d1%81%d0%bb%d0%b0%d0%b2%d1%96%d0%b2%d0%bd%d0%b0#more-4395>

Контактний тел. +38 (095) 701-05-56, +38 (068) 474-57-08

E-mail: t.medina@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=5220>

Консультації
Очні консультації: четвер, 16.10-17.30
Онлайн-консультації: за домовленістю

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Курс належить до обов'язкових дисциплін і вивчається у 5 семестрі. Особливістю курсу є те, що в ньому представлені методи прикладних досліджень, які використовуються в аналізі соціальної політики, вивченні організацій, соціальних проблем, в практиці соціальної роботи та соціального забезпечення.

2. Мета навчальної дисципліни: формування емпірико-аналітичного знання про соціальні явища в соціальній сфері суспільства, заснованого на ознайомленні з методами емпіричних досліджень і інтерпретації їх результатів.

Завдання:

- Ознайомлення з методикою прикладних соціальних досліджень;
- формування навичок соціологічного аналізу процесів, що відбуваються в соціальній сфері суспільства;
- розвиток навичок практичного використання даних соціальних досліджень у майбутній професійній діяльності.

3. Пререквізити. Вивчення технологій соціального забезпечення спирається на знання студентів, які вони отримали під час вивчення дисциплін «Вступ до спеціальності», «Основи наукових досліджень та академічної культури», «Соціологія», «Соціальна політика», «Соціальне проектування», «Соціальна структура суспільства», «Соціальна статистика і демографія».

4. Результати навчання.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Соціальне забезпечення» підготовки здобувачів за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти (галузь знань 23 Соціальна робота, спеціальність 232 Соціальне забезпечення) вивчення дисципліни «Методологія і методи соціальних досліджень» сприяє формуванню таких компетентностей та програмних результатів навчання:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації зрізних джерел.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК12. Здатність працювати в команді.

ЗК13. Здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК14. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави.

ФК11. Здатність оцінювання якості соціальних послуг

Програмні результати навчання

ПРН2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категоріях населення.

ПРН3. Застосовувати методи збору інформації: аналіз документів, опитування та

ПРН4. Вміння застосовувати статистичну, методичну та нормативну базу системи соціального захисту населення.

ПРН15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.

ПРН18. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги.

ПРН19. Ефективно працювати як індивідуально, так і у складі міждисциплінарної команди фахівців.

5.1. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назва навчальної дисципліни **Методологія і методи соціальних досліджень**

[illegible]

Назви змістових модулів і тем	Кількість кредитів/годин 3/90											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

[illegible]

Тема 2.1. Як правильно провести соціологічне опитування	10	2				8						
Тема 2.2. Різновиди опитувань в соціології	12	2	2			8						
Тема 2.3. Дослідження соціальних явищ онлайн	12	2	2			8						
Тема 2.4. Фокус-групове дослідження	12	2	2			8						
Тема 2.5. Кабінетне дослідження	12	2	2			8						
Тема 2.6. Експертний метод в емпіричній соціології	6	1	1			4						
Разом за змістовим модулем 2	66	11	11			44						
Усього годин	90	15	15			60						

5.2. Зміст завдань для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1.1. Класифікація методів збору соціологічної інформації <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i> 1. Структура соціологічного знання: проблема співвідношення теорії і емпірії 2. Поняття методу, класифікація методів. Поняття техніки, методики і процедури дослідження. 3. Якості, види та джерела соціологічної інформації. Типи емпіричних даних 4. Кількісні методи збору соціологічної інформації: визначення, різновиди, характеристика. 5. Особливості якісних методів збору соціологічної інформації.	8
2	Тема 1.2. Програма соціологічного дослідження <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i> Структура програми соціологічного дослідження. Основні вимоги до вибірки соціологічного дослідження.	8
3	Тема 2.1. Як правильно провести соціологічне опитування <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i> 1. Поняття опитування. Історія опитувань. 2. Причини небажання респондентів відповідати на запитання дослідників. 3. Поняття і структура опитувальника.	8

	4. Основні типи питань в соціологічній анкеті.	
4	Тема 2.2. Різновиди опитувань в соціології <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i> 1. Класифікація опитувань за формою проведення: face-to-face, телефонні, інтернет-опитування. Їх переваги та недолки. 2. Класифікація опитувань за методом адміністрування: стандартизовані та нестандартизовані опитування 3. Особливості проведення опитувань у соціально-економічній сфері 4. Переваги та недоліки використання опитувань у соціології 5. Важливість вибору оптимального методу для конкретного дослідження.	8
5	Тема 2.3. Дослідження соціальних явищ онлайн <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i> 1. Історія методу. Сфера використання інтернет-опитувань. 2. Різновиди інтернет-опитувань. 3. Переваги і додаткові можливості Інтернет-досліджень. 4. Основні недоліки і обмеження соціологічних досліджень через Інтернет 5. 10 порад щодо проведення онлайн-опитувань.	8
6	Тема 2.4. Фокус-групове дослідження <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i> 1. Сутність, генезис та характерні особливості методу фокус-груп 2. Підготовка та проведення фокусованого групового інтерв'ю 3. Узагальнення результатів фокусованого інтерв'ю	8
7	Тема 2.5. Кабінетне дослідження <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i> 1. Переваги вторинного аналізу соціологічних даних. 2. Джерела статистичної інформації в соціальній сфері 3. Використання міжнародних, загальнонаціональних, регіональних досліджень щодо питань соціальної сфери суспільства	8
8	Тема 2.6. Експертний метод в емпіричній соціології <i>Опрацювати теоретичні та прикладні аспекти теми:</i> 1. Особливості застосування експертного опитування. 2. Різновиди експертних опитувань. 3. Методи підбору експертів.	4

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни зарішенням кафедри (викладача).

6. Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

Для досягнення освітньої мети та прогнозованих програмних результатів використовуються основні традиційні та інтерактивні методи навчання, новітні технології.

Методи навчання:

МН1 – словесний метод (лекція, дискусія);

МН2 – практичний метод (практичні заняття, практичні завдання);

МН3 – наочний метод (ілюстрація, демонстрація, презентація);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату, написання есе);

МН5 – методи дистанційного навчання (з використанням системи Moodle);

МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів першого рівня освіти.
 МН 8 – ситуаційні завдання;
 МН 9 – робота з інформаційними ресурсами (нормативними джерелами, навчально-методичною та науковою літературою, інтернет-ресурсами);
 МН 10 – самостійна робота
 МН 11 - робота з тестами

7. Контроль та оцінювання результатів навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни

Загальна (максимальна) кількість балів, яку здобувач може отримати в процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких **60** балів здобувач набирає при поточних видах контролю і **40** балів – у процесі підсумкового виду контролю (іспиту).

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання визначеним у робочій програмі навчальної дисципліни.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання визначеним у робочій програмі навчальної дисципліни.

Види та форми контролю: усні та письмові відповіді й доповіді здобувачів; письмові творчі роботи (есе; аналітичні повідомлення, реферати, порівняльні таблиці); групові тематичні дискусії; презентації; тестові завдання, термінологічні диктанти тощо.

Форми та методи оцінювання:

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- усне і письмове опитування;
- виконання письмових робіт (есе, реферат);
- стандартизовані тести;
- тестування на платформі Moodle;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- розрахункові, графічні, табличні, статистичні та інші роботи;
- підсумкове оцінювання: іспит

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Розподіл балів, які отримують студенти (іспит)

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)								Кількість балів (залік)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	40	100
10	10		8	8	8	6			

T1, T2 ... – теми змістових модулів.

Дисципліна «Методологія і методи соціальних досліджень» вивчається протягом семестру та складається з двох теоретичних та одного підсумкового модулю. Кожний теоретичний модуль оцінюється в 30 балів, відповідно протягом семестру здобувач може набрати максимально 60 балів (30+30).

У межах кожної теми оцінюються (максимум):

- усна теоретична відповідь – 3 бали;
- доповнення, участь у дискусії – 1 бал;
- ІНДЗ – 3 бали;
- у разі виконання більшої кількості ІНДЗ (за умови їх належної якості) надлишок балів може зараховуватися до майбутньої оцінки за підсумковий контроль.

Підсумкова кількість балів після закінчення вивчення навчальної дисципліни переводиться в оцінку за національною системою та шкалою ECTS.

При виставленні загальної оцінки враховуються такі критерії:

«A» ставиться у разі, якщо здобувач:	– постійно готувався до занять згідно з програмою дисципліни; – глибоко та всебічно розкривав зміст питань, використовуючи додаткову літературу; – показав уміння формулювати висновки, узагальнювати та аналізувати навчальний матеріал; – продемонстрував уміння формулювати власну точку зору та аргументовано доводити її; – переконливо та логічно викладав матеріал, проявляв творчий підхід до виконання індивідуального науково-дослідницького завдання; – належним чином виконував завдання для самостійної роботи; – допускав при усних відповідях та тестуванні окремі незначні неточності; – добре виконав завдання модульного контролю.
«B» ставиться у разі, якщо здобувач:	– розкривав згідно з програмою дисципліни зміст питань, використовуючи додаткову літературу; – робив узагальнення та висновки з окремих питань; – виконував завдання для самостійної роботи; – при усних відповідях не завжди повно й аргументовано викладав матеріал, а при тестуванні мали місце окремі неточності; – не проявив творчий підхід до виконання індивідуального науково-дослідницького завдання; – добре виконав завдання модульного контролю.
«C» ставиться у разі, якщо здобувач:	– розкривав згідно з програмою дисципліни зміст питань, але недостатньо й не завжди використовував додаткову літературу; – формулював висновки з окремих питань практичних занять; – не проявляв належної активності на практичних і семінарських заняттях; – брав участь у виконанні індивідуального науково-дослідницького завдання, але продемонстрував недостатній рівень наукової культури; – виконав завдання модульного контролю, але допускав окремі неточності при усних відповідях, тестуванні.
«D» ставиться у разі, якщо здобувач:	– відповідав на окремі питання, які обговорювалися; – формулював висновки з окремих питань; – при підготовці до практичних занять майже або й зовсім не використовував додаткову літературу; – не проявляв активності на практичних заняттях; – частково виконав завдання для самостійної роботи; – не виконав належним чином індивідуальне науково-дослідницьке завдання; – при виконанні завдань модульного контролю допустив багаточисельних неточностей або декілька грубих помилок.

«E» ставиться у разі, якщо здобувач:	– відповідав на окремі питання, які обговорювалися; – допускав численні неточності при усних відповідях, демонструючи лише репродуктивний рівень засвоєння навчального матеріалу без його осмислення, – не вмів сформулювати свою позицію, проаналізувати або порівняти різні точки зору на проблему; – недостатньо використовував основну літературу й майже бо зовсім не використовував додаткову; – не проявляв активності на практичних заняттях, старанності при виконанні завдань для самостійної роботи; – виконав окремі завдання для самостійної роботи; – не виконав належним чином індивідуальне науково-дослідницьке завдання; – погано виконав завдання модульного контролю, з численними помилками та неточностями.
«Fx» ставиться у разі, якщо здобувач:	– поверхнево розкривав зміст питань, які розглядалися; – допускав суттєві помилки при усних та письмових відповідях; – поверхнево ознайомився з рекомендованою літературою; – частково виконав завдання для самостійної роботи; – не проявляв активності на практичних заняттях; – допускав принципові помилки під час виконання завдань; – не виконав завдання модульного контролю.
«F» ставиться у разі, якщо здобувач:	– поверхнево розкривав зміст питань, які розглядалися; – допускав суттєві помилки при усних та письмових відповідях, тестуванні; – не ознайомився з рекомендованою літературою; – не виконав завдання для самостійної роботи; – не виконав індивідуальне науково-дослідницьке завдання; – не проявляв активності на практичних заняттях; – на підсумковому занятті не вмів відтворити зміст окремих питань, передбачених програмою дисципліни; – не виконав завдання модульного контролю.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЕКТС	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
80-89	B	добре
70-79	C	
60-69	D	
50-59	E	задовільно
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Здобувачі зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, статтях, при складанні заліку тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

8. Рекомендована література

8.1. Основна

Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження: посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених. К.: Дух і Літера, 2015.

Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій. К.: ІС НАН України, 2007.

Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2017.

Якісні дослідження в соціологічних практиках: Навчальний посібник. К.: Інститут соціології НАНУ, 2009.

Якуба О. О. Соціологія. Навчальний посібник для студентів. Харків: «Константа», 1996.

Грабовецький Б. Є. Методи експертних оцінок: теорія, методологія, напрямки використання : монографія. Вінниця, 2010.

Вербець В. В. Методологія та методика соціологічних досліджень: Навчально-методичний посібник. Друге вид. доп. і перероб. Рівне, 2006.

Посібник з моніторингу та оцінювання надання соціальних послуг в Україні. Щербань С., Шейко Р., Левкіна Г. Харків: ХІСД, 2017. 112 с. URL: <https://khisr.kharkov.ua/wp-content/uploads/2019/11/Posibnyk-z-monitorynhu-ta-otsiniuvannia-nadannia-sotsial-nykh-posluh-v-Ukraini.pdf>

8.2. Допоміжна

Як працюють фокус-групи? URL: activegroup.com.ua/yakisni-doslidzhennya/

Методика проведення фокус-груп: Методичні рекомендації для студентів спеціальності «журналістика» ВДПУ. Вінниця: ВДПУ, 2016.

Іванов В.Ф. Контент-аналіз: Методологія і методика дослідження. ЗМК: Навчальний посібник. К.: Б. В., 1994.

9. Інформаційні ресурси

Соціологія та соціальні дослідження: що, як, навіщо? Онлайн курс на платформі Prometheus. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/IRF/SOC101/2015_T1/about

Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL: www.ukrstat.gov.ua

Архів журналу «Соціологія: теорія методи, маркетинг». URL: <http://stmm.in.ua/archive/>

Інститут соціології НАН України: офіційний сайт. URL: <http://i-soc.com.ua/>

International Sociology: SAGE Journals. URL: <https://journals.sagepub.com/home/iss>

Київський міжнародний інститут соціології: офіційний сайт. URL: <https://www.kiis.com.ua/>

Соціологічна асоціація України. URL: <http://www.sau.kiev.ua/>

Соціологічна група «Рейтинг». URL: <http://ratinggroup.ua/>

SOCIS: Центр соціальних та маркетингових досліджень. URL: <http://socis.kiev.ua/ua/>

Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка. URL: <http://www.uisr.org.ua/>

Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/>

Центр імені Олександра Разумкова. URL: <http://razumkov.org.ua/>

Центр соціальний моніторинг. URL: <https://smc.org.ua/>

Політика навчальної дисципліни

Під час практичних занять створюється творчий простір для формування практичних умінь і навичок роботи у соціумі, зокрема у колективі.

На заняттях обов'язковим є дотримання правил роботи у групі, шанобливе ставлення до поглядів колег, налаштованість на дружню співпрацю та взаємодопомогу, роботу в команді.

На заняттях вітаються прояви творчості, креативності та індивідуальний підхід. Відповідь здобувача освіти повинна демонструвати ознаки самостійності виконання поставлених завдань, відсутність ознак повторюваності та плагіату, посилання на джерела інформації у разі

використання ідей, розробок, тверджень, відомостей та інших вимог, визначених «Кодексом академічної доброчесності».

При оцінюванні результатів навчання враховується активність роботи на заняттях, теоретична підготовка, виконання практичних завдань та завдань для самостійної роботи.

Під час занять необхідно вимкнути звук мобільних телефонів. У разі пропуску студентом занять він має самостійно опрацювати матеріали тем. Довгострокова відсутність студента на заняттях без поважних причин дає підстави для незадовільної оцінки з дисципліни.